

Ons treft telkens dezelfde fout bij den schrijver: hij nadert met zijn verkeerde beschouwingen inzake de verhouding van kerk en koninkrijk Gods tot de Schrift en ook tot de belijdenis der kerken en tracht door een gewrongen uitlegging de laatste met zijn stelsel in overeenstemming te brengen.

Ook hier is dat het geval. Reeds de probleemstelling van Dr Westerink is den Heidelbergischen Catechismus vreemd. „Ons regeeren en ons beschutten en behouden is eerder een relatie tot de kerk dan tot het Koninkrijk” zegt Dr Westerink. Even later concludeert hij, dat toch „meer het Koninkrijk dan de kerk bedoeld is”.

Heel deze redeneertrant berust op de voortgezette idee van een scherpe scheiding van kerk en koninkrijk Gods. Alleen wie van die idee uitgaat, kan spreken van „eerder een relatie tot de kerk dan tot het koninkrijk” en van „meer het koninkrijk dan de kerk bedoeld”.

Maar juist omdat Dr Westerink den Catechismus nadert met een vooropgezet eigenmachtig ontworpen schema, dat dit belijdenisgeschrift zelf niet kent, kan hij Zondag 12 niet verstaan en moet hij deze afdeeling van den Catechismus zeer gedwongen en gewrongen gaan lezen en verklaren.

Wie echter uit de Schriften heeft gehoord, dat de Christus zoowel Koning is van de kerk als ook van het rijk Gods, dat kerk en koninkrijk der hemelen zelfs meer zijn dan een personele unie en dat de kerk is de volksvergadering van het rijk, kan ook Zondag 12 van den Catechismus ongekunsteld naspreken en uitleggen.

We willen er nog op wijzen, dat er een nauwe samenhang is tusschen Zondag 12 en Zondag 19, dien wij hierboven bespraken. Die samenhang blijkt ook uit den woordenkeus van den Catechismus. In beide Zondagen wordt beleden dat Christus de Koning der kerk Zijn volk beschut en behoudt.

Hij doet dat met de macht, die Hij als Hoofd boven alle dingen, Koning in het rijk van God, heeft ontvangen.

Zondag 12 en Zondag 19 rusten beide op de verkondiging der Schrift, dat de waardigheden van den Christus nauw aan elkaar zijn verbonden.

Er is ook een sterk verband tusschen Zondag 12 en Zondag 21.

Dr Westerink heeft ter verdediging van zijn theorieën opgemerkt, dat Zondag 21, handelend over de kerk, met geen woord naar het koninkrijk verwijst.

Deze opmerking, die misleiden op het eerste gezicht als fundeering van het betoog van den schrijver sterk schijnt, blijkt uitermate zwak te zijn, zoodra men acht geeft op de eenheid van den Catechismus en op de

overeenstemming van de gedachten in de verschillende Zondagsafdeelingen.

De samenhang van Zondag 12 en 21 blijkt ook weer uit de terminologie, waarvan de Catechismus zich bedient.

Zondag 12 doet belijden, dat Christus als Koning ons (dat is: Zijn volk, Zijn kerk) met Zijn Woorden Geest regeert. En Zondag 21 zegt, dat de Zoon Gods Zich een gemeente vergadert door Zijn Geest en Woord.

Zondag 12 vertroost de geloovigen: Christus als Koning beschut en behoudt ons bij de verworven verlossing. En Zondag 21 jubelt erover, dat Christus Zijn gemeente beschermt en onderhoudt.

Zondag 12 spreekt van den Christus als den eeuwigen Koning. En omdat deze Koning niet zonder onderdanen zijn kan, zegt deze zelfde Zondag, dat de christenen hiernaans in eeuwigheid over alle schepselen zullen regeeren. Volkomen daarmee in overeenstemming spreekt Zondag 21 over de kerk als de gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, waarvan wij belijden een levend lidmaat te zijn en eeuwig te blijven.

De redeneering van Dr Westerink inzake Zondag 21 breekt — gelijk wij nog zullen zien — stuk op de eenheid van Zondag 21 en Zondag 48, maar nu reeds blijkt zij onhoudbaar vanwege den engen samenhang van Zondag 21 met Zondag 12.

Dit nauwe verband tusschen Zondag 12 en 21 rust op de verkondiging der Schrift, dat de Christus Koning is zoowel van de kerk als van het rijk Gods en dat de kerk de volksvergadering is van het koninkrijk. Op grond van die verkondiging wordt in Zondag 12 beleden, dat de eeuwige Koning Christus ons, Zijn kerk, met Zijn Woord en Geest regeert en bij de verworven verlossing beschut en behoudt.

Alleen wie uit het Woord van God zich heeft laten onderrichten over den onlosmakelijken samenhang van kerk en koninkrijk der hemelen, kan Zondag 12 en Zondag 21 ongekunsteld naspreken.

Hij zal niet, gelijk Dr Westerink, vanuit vooropgezette verkeerde constructies, bij het lezen van den Catechismus gaan balanceeren zelfs in het stellen van de vraag: „Is hier meer het koninkrijk dan wel de kerk bedoeld?”

Want hij weet: wie kerk zegt, zegt ook koninkrijk en omgekeerd.

Wat God heeft samengevoegd, zal door ons zelfs in vraagstelling niet worden gescheiden!

Amsterdam.

J. FABER.

Een internat. Gereformeerde Zendingsraad?

ZENDING EN EVANGELISATIE

Op de Gereformeerde Oecumenische Synode, die in Augustus 1949 te Amsterdam gehouden werd, is besloten tot oprichting van een Internationalen Gereformeerden Zendingsraad. De synode besloot de met haar verbonden kerken te verzoeken een afgevaardigde aan te wijzen om zitting te nemen in dezen Raad. De bedoeling is dan, dat deze Zendingsraad minstens eens in de vijf jaar vergadert en voorts door een vast secretariaat contacten legt en informaties inwint. Aan het secretariaat gerichte vragen om advies, zouden dan door een vergadering van den Raad kunnen behandeld worden.

In „Het Zendingsblad” der gebonden geref. kerken (Oet. 1949) schrijft dr J. H. Bavinck nu nader over deze zaak. Hij juicht de vorming van dezen Zendingsraad toe, omdat op deze wijze internationaal overleg kan gepleegd worden tusschen gereformeerden over brandende zendingsproblemen. Als voorbeeld noemt hij het vraagstuk der „comprehensive approach”. Behoort deze als „vierde dimensie” tot de zendingszaak? Moet de zending nieuwe landbouw-methodes aanbevelen, „opdat de jonge christenen economisch onder gunstiger verhoudingen komen te leven, en zodoende hun kerkelijk leven in stand kunnen houden”?

Prof. Bavinck doet voorts de mededeeling, dat de Internationale Gereformeerde Zendingsraad niet is bedoeld als 'n lichaam, dat de plaats van den Internationalen Zendingsraad zal gaan innemen. De indruk moet dus vooral niet gewekt worden, alsof de Gereformeerde Zendingsraad tegenover den „algemeenen” Zendingsraad positie zal kiezen! Hij is enkel bedoeld als bundeling van gereformeerde krachten in de wereld. Ja, prof. Bavinck ziet grootsche perspectieven: het kon wel eens zoo komen, dat de Gereformeerde Internationale Zendingsraad „een kloek en duidelijk geluid” in het veel grootere verband van den Internationalen Zendingsraad kon doen hooren.....

In dit verband deelt prof. Bavinck verder mede, dat op de Oecumenische Synode met opzet in de besprekingen inzake den Gereformeerden Zendingsraad „de reeds bestaande „Internationale Zendingsraad” (waarvan ook wij deel uitmaken, doordat wij zijn aangesloten bij den Nederlandsen Zendingsraad) geheel buiten beschouwing is gelaten.

We zijn zeer dankbaar voor deze mededeeling. MET OPZET, met opgeheven hand dus, is de modernistische Internationale Zendingsraad (I.Z.R.), waarover de barthiaan J. A. Mackay den scepter zwaait, buiten bespreking gelaten. Niemand make zich dus de illusie,

dat in dit doodelijke uur in de geschiedenis van kerk en zending de Oecumenische Synode maatregelen heeft genomen om een orgaan te scheppen, dat TEGEN den allen zendingsfronten bedreigenden I.Z.R. positie in zal nemen!

Niemand beelde zich in, dat op de Oecumenische Synode te Amsterdam door het besluit inzake den Internationalen Gereformeerden Zendingsraad (I.G.Z.R.) vijandschap gezet is tegen het zaad der slang! Niemand, die door den I.Z.R. op het zendingssterrein in moeilijkheden komt, hoeft te denken, dat hij van den zendingsraad der Oecumenische Gereformeerde Synode steun ontvangt.

Deze neutraliteitshouding is begrijpelijk. De synodale kerken maken, zooals we hierboven prof. Bavinck hoorden mededeelen, deel uit van den I.Z.R. En ja, er waren op de Oecumenische Synode ook kerken, die tegenover den I.Z.R. een enigszins ander standpunt innemen. Gelukkig is men in alle kerken nog niet zoo ver als in de gebonden kerken, waar men mooie besluiten neemt tegen den Wereldraad, maar onderdehand dapper samenwerkt met een mantelorganisatie van den Wereldraad, den I.Z.R. Vanuit tactisch oogpunt bezien, was het zeer verstandig den I.Z.R. met opzet geheel buiten beschouwing te laten op de Oecumenische Synode. Vanuit de Schrift bezien was het zeer dwaas om met opzet den I.Z.R. buiten beschouwing te laten.

Want hoe kan men vandaag neutraal staan ten opzichte van de oecumenische beweging? We zien, dat prof. Bavinck den z.g. neutralen I.G.Z.R.-in-oprichting inschakelen wil in den I.Z.R. Nu de Oecumenische Synode voorbij is en de Amerikanen, die de gevaren wel zien, vertrokken zijn, neemt hij den I.Z.R. wel in zijn beschouwing op. Zoo is de praktijk. Eerst zwijgen. Geen argwaan wekken. En als de zaak marcheert, gaan spreken en betoogen, dat inschakeling in oecumenische verbanden „nu eenmaal” noodig is „gezien de omstandigheden” en „de roeping tot getuigen”.

En onderwijl wordt het kerkvolk dom gehouden. En ergens komen de aristocraten in een conventikel bijeen om over de comprehensive approach te praten. Een internationale conferentie van kopstukken moet de oplossing brengen. En lieden, die samenwerken met den Wereldraad, etc., krijgen daar volop gelegenheid oecumenische papegaaien-taal te doen hooren en de gereformeerde belijdenis (spreken de Dordtsche Leerregels niet duidelijk over de comprehensive approach? Zie het mooie zendingsrapport van ds de Goede) te verloochenen. Zoo stort het front der kerk ineen en

de huidige oecumenische kerk hoeft straks slechts den buit binnen te halen. De vorming van een I.G.Z.R., die à la de Openbare School neutraal wil zijn tegenover concrete gevaren, is koren op den molen der Wereldkerk. Indien de vorming van dezen Zendingsraad der „gereformeerde denominaties” gelukt, kan in dezen Raad de oecumenische kwestie voorloopig geheel buiten beschouwing blijven: de vijfde kolomne der Oecumene zal er nochtans van het begin af in vertegenwoordigd zijn, aansturend op totale verloochening der antithese.

Te roemen is ons waarlijk niet oorbaar. Maar we zouden des Heeren genade niet zien, als we niet Hem dankten voor het feit, dat onder ons de kerken al ernstiger zich met zendingszaken gaan bezighouden. Van onderaf wordt alles hoe langer hoe meer opgebouwd. Het is verheugend om te zien hoe jongelui intense belangstelling hebben, niet alleen voor zendingsromantiek, maar ook voor de Schriftuurlijke zendingsmethode. Er zit aan het debat over de hulpdiensten een groote lichtzijde. Het is ontroerend om in deze wereld, waar oecumenische en internationale conferenties den doorslag geven moeten, kleyne luyden te hooren spreken over de „comprehensive approach”. Dat geeft elken hemelburger moed. Het ambt der geloovigen is immers ook: mede te werken, dat wat de zending betreft de kerk niet vervalscht? Want op het zendingsfront zet steeds het eerst het verval in.

Voorts: laten de binnenlandsche of buitenlandsche kerken, die trouw willen zijn aan de gereformeerde confessie, toch oppassen met die Oecumenische Synode. Wanneer zullen de oogen eens in de „gereformeerde” wereld opengaan voor het feit, dat er in den strijd geen steun te verwachten is van hen, die het compromis plegen te minnen, die met opzet een punt, waarop de aanval dient geconcentreerd te worden, geheel buiten beschouwing laten?

Sneek

C. v. d. WAAL.

LITERATUUR EN KUNST

Uit den tijd der Reformatie

Wolf Meesters: Grethe uit „de blauwe Engel”. 2e dr. J. H. Kok N.V., Kampen.

De tijd der Reformatie is het keerpunt geweest in de geschiedenis der lage landen. Onder Gods bestel waren de verschillende gewesten oorspronkelijk onderling zeer verdeeld en staatkundig ondergeschikt aan verschillende vorsten, ten langen leste gezamenlijk in de hand gekomen van één heer, keizer Karel V.

Deze vereenigde Nederlanden bonden den strijd aan met zijn zoon, Philips II, den fanatieken Roomschen koning, om vrijheid van geloof te verkrijgen. Want deze lange, schier eindelooze oorlog is, ondanks de beweringen in liberale geschiedenisboeken, een godsdienstoorlog geweest. Het streven naar godsdienstvrijheid leidde ten slotte tot nationale vrijheid, daar steeds sterker het gevoel werd, dat samengaan van Calvinist en Roomschen in een door de Roomsche Kerk beheerscht wereldrijk, een onmogelijke toestand zou worden.

Reeds in den aanvang, zelfs vóór het uitbreken van den eigenlijken opstand, kwam dit in Groningen aan het licht.

In stad en ommelanden waren de Roomschen vrij gematigd, dank zij het optreden vooral van Wessel Gansvort, oorspronkelijk monnik in het groote klooster van Aduard. Men trachtte felle uitbarstingen van godsdiensthaat, zich openbarende in beeldenstorm, te voorkomen, door aan de eischen van de protestanten tegemoet te komen. Lauwe Roomsche regenten, beducht voor beknotting hunner stedelijke vrijheden van den kant van een te benoemen bisschop-inquisiteur, waren bereid den ketteren een kerk af te staan, om erger te voorkomen.

Voor het overal op het platteland opschietende nieuwe geloof, gesteund door enkele oude Groningsche adellijke geslachten, deed men een oogje dicht, bang voor het verbreken van oude relaties en handelsconnecties. Politiek beleid bij de regenten, lauwe onverschilligheid bij de geestelijken en bijgeloovige angst bij de nauwgezette Roomschen schenen de voorwaarden te zijn voor een vreedzaam samenleven van Roomschen en Protestanten.

Tegen dezen achtergrond laat Wolf Meesters zijn roman spelen.

Grethe, dochter van een zelfbewusten deken van het brouwersgilde, een zeer gematigd man en flauw belijder van zijn geloof, leert in haar onmiddellijke omgeving den heimelijken strijd om het geloof kennen.

De compositie van den roman is heel eenvoudig, steunt geheel op het huis „de blauwe Engel”. De voorname poorter heeft dank zij zijn vooraanstaande positie in de stad, omgang met de regenten, hooge geestelijken en den adel. En overal ontmoet Grethe hetzelfde verschijnsel, groeienden invloed van de nieuwe leer, daar deze slechts stuit op onverschilligheid en bijgeloof.

In eigen huis staat zij aan vaders kant, kritisch tegenover haar geloof, dat zijn ontoereikendheid openbaart in den vreeselijken angst der grootmoeder voor

slechts
I.G.Z.R.,
n tegen-
der We-
ingsraad
n in de-
geheel
er Oecu-
ertegen-
ing der

laar we
let Hem
irken al
houden.
oe meer
e jonge-
en voor
Schrift
debat
is ont-
e en in-
moeten,
compre-
moed.
te wer-
det ver-
eds het

landsche
meerde
ie Syno-
forme-
en strijd
compro-
n punt,
rd te
wing

WAAL.

KUNST

blauwe
Kampen.

weest in
is bestel
k onder-
ikt aan
nlijk in
V.

rijd aan
omschen
n. Want
anks de
n gods-
lenstrij-
r steeds
Calvinist
Kerk be-
and zou

ken van
gen aan

ben vrij
Wessel
e kloos-
gen van
orm, te
estanten
beducht
van den
r, waren
erger te

de nieu-
ningsche
ht, bang
idelscon-
verschil-
st bij de
arden te
omschen

ters zijn

van het
auw be-
jke om-
ennen.

nvoudig.
De voor-
inde po-
ge gees-
the het-
e nieuwe
heid en

tisch te-
id open-
der voort

het vagevuur. Haar broer, een flinke jonge man, blijkt ketter te zijn. Aan huis komen vele jonge Groningsche edellieden, Roomsche en Protestantsche, die onge- zouten spotten met de geestelijke heeren en hun ge- loof. In het klooster van Aduard leert zij den cynischen abt minachten, tegenover den vromen volgeling van Wessel Gansvoort, een jongen, sympathieken monnik.

Uit haar geestelijk evenwicht gebracht door dezen stand van zaken, zoekt zij den vrede door nauwe be- leving van haar geloof. Na een vergeefsche poging de moeilijkheden te ontvluchten binnen de veilige mu- ren van een nonnenklooster, tracht zij de rust te vin- den in het huwelijk met een Roomschen man. Deze wanhoopsdaad, tegen de inspraak van haar hart in, brengt haar slechts grooter zorgen. Haar man ver- staat haar niet en haar liefde is niet groot genoeg hem vast te houden. Ontrouw van zijn kant verniet het fundament van haar huwelijk.

Intusschen weet de schrijver een pakkend beeld te ontwerpen van de staatkundige troebelen. Het ver- raad van de Mepsche, gouverneur der stad, de inval in het noorden, die de slagen bij Heiligerlee en Jem- mingen meebracht, we maken ze van dichtbij mee.

De beklemmende onrust der tijden wordt in beeld gebracht door den, gelukkig verijdelde, aanslag op Grethe zelf, en de overweldiging van haar trouwe dienstmaagd.

Er zit leven en vaart in de beschrijving van man- schen en toestanden. Geen ellenlange beschrijvingen en vervelende uitweidingen moeten de sfeer in het verhaal brengen. De lezer ziet het alles, als uit eigen aanschouwing, dank zij den opzet van het boek, dat alles groepeerd rondom een klein aantal personen. Wel wordt deze kring tenslotte zoo klein, dat verschillen- de figuren die aanvankelijk een groote rol beloofden te spelen, in den nevel verdwijnen, maar dit is geen overwegend bezwaar.

Tenslotte valt alle licht op Grethe, de hoofdpersoon, die een naam blijft te midden der woedende golven. Tenslotte redt zij zich uit haar mislukte huwelijk en haar vergeefsche poging, in eigen kracht den weg te kiezen voor haar wankelend geloof, door de vlucht naar Emden, de schuilplaats en het toevluchtsoord voor vele Protestanten, wien de grond te heet werd in hun eigen land.

Daar moet zij afstand doen van alle aardse bezit, maar daar ontmoet zij trouwe geloovigen, zelfs Mar- nix, die haar den eenigen weg wijzen, die naar de ware rust voert.

Als daar haar kind geboren wordt, ver van den trouweloozen vader verwijderd, vindt zij haar hemel- schen Vader, Die de zorg voor hen beiden op Zich neemt. Geen ondergang wacht haar, maar opgang, een hemelsch vaderland en ook, naar haar vaste over- tuiging, een vrij aardisch vaderland, waar haar kind het geloof ongehinderd zal mogen belijden, dat de moeder trachtte te ontwijken.

Deze historische roman van Wolf Meesters, wiens Groningsche streekroman Hielko van Oaltje ten on- rechte te weinig bekend werd in breeder kring, moge hem de plaats geven die hij verdient onder de Protes- tantsche schrijvers van heden. Wij hebben behoefte aan een positief christelijke literatuur; laten wij hopen dat Wolf Meesters daar aan mee blijft werken door nog rijper, grootscher werk te leveren in nabije toekomst.

Gron.

H. S.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Ondeugdelijk C.N.V.-Schriftbewijs

Het Hoofdbestuur van de Ned. Ver. van Chr. Han- dels- en Kantoorbedienden beoogt met haar brochure „De Strijd voor vernieuwing der samenleving“ de ac- tiviteit harer leden te ontwikkelen en als noodzake- lijke voorwaarde daartoe hen te bewegen tot bezin- ning op hun roeping om zodoende de kracht te vinden voor het offensief voor vernieuwing der samenleving. Men is zich ervan bewust, dat zulks dient te geschie- den in gehoorzaamheid aan Gods gebod en daarom heeft men ook in hoofdstuk III van deze brochure ge- tracht naar men zegt „om uit de Bijbelsche critiek op de elementen onzer maatschappelijke orde enkele lij- nen te trekken, waarlangs de Christelijke vakbewe- ging zich moet bewegen“. Het hoofdstuk draagt als opschrift: „Er staat geschreven“ en is onderverdeeld in een bespreking van „De eigendom in het Oude Tes- tament“ en „Het Nieuwe Testament en de sociale vra- gen“. Dat is allereerst een bevredigende methode. Waarom niet het licht van de gansche Heilige Schrift laten schijnen zoowel over den eigendom als over de sociale vragen? Niet alleen het Oude Testament toch bevat waardevolle gegevens over den eigendom, ook het Nieuwe Testament. Wij denken b.v. hierbij, om iets te noemen, aan de brochure van Karl Bornhäuser „Der Christ und sein Habe nach dem Neuen Testa- ment“ (De Christen en zijn bezit volgens het Nieuwe Testament). (Verlag C. Bertelsmann Gütersloh 1936). Andererzijds verspreidt niet alleen het Nieuwe Tes- tament helder licht over de sociale vragen. Wij den- ken b.v., om maar weer iets te noemen, aan het ge- schrift van B. Balscheit en W. Eichrodt „Die soziale

KERSTOPNAMEN

De etalages pulen uit van overdaad
en de reclamezullen lokken op de straat
den mensch, die moe en mat zijn weg naar
[t Kerstfeest gaat.

De lichten flitsen; filmreclame straalt brutaal;
de slijter rijdt zijn flesschen vroolijk naar de
[zaal,
waar tafels klaar staan voor 't exquise
[avondmaal.

De koopman vlokt zijn keratman keurig in
[het wit,
die roodberokt tusschen het kleurig speelgoed
[zit:
Een beestenstal; een krib waarbij een herder
[bidt.

De achterclinders glanzen feestelijk voorbij.
Het wild is zeer gewild, het geld maakt velen
[blj.
De dennenventer zet zijn boomen in de rij.

De wereld bergt de onrust weg en op het bal
schuimt de champagne in het schitterend kristal.
De roes ontaardt zich joelend in den avondval.

Maar zie... Er trekt een door God's Licht
[getrokken stoet
de staldeer door zijn Heer en Helland tegemoet,
en valt Hem, stamelend van dankbaarheid,
[te voet.

J. L. J.

Botschaft des Alten Testaments für die Gegenwart" (De sociale boodschap van het O. Testament voor het heden). (Verlag Friedrich Reinhardt, Basel). Temeer waar de schrijvers verklaren, dat het hun „in de eer- ste plaats noodzakelijk voorkomt tot een eenparig gevoelen te komen over de grenzen van den eigendom, met name over de productiemiddelen“ hadden zij in dezen de gansche Schrift moeten laten spreken.

Doch afgedacht van dit bezwaar moeten wij het be- treuren, dat men in dat hoofdstuk met dien mooien titel „Er staat geschreven“ zelfs nog niet door recht- streeksche verwijzing ook dat Oude Testament aan het woord heeft laten komen. Men spreekt over de Schrift, maar niet uit de Schrift. En zoover men dat dan nog doet, geschiedt zulks goeddeels aan de hand van verwijzingen naar het proefschrift van Dr W. A. van Es „De eigendom in den Pentateuch“. Hoe dit ge- schiedt zal nog wel blijken.

Deze bepaald armoedige wijze van behandeling van zulk een belangrijk onderwerp, mag niet op rekening worden geschoven van die ééne bepaalde groep onder de academisch gevormden, die der predikanten, welke naar de schrijvers zeggen, „ernstig in gebreke is ge- bleven, waar zij de vormgevers van de Christelijk- sociale actie hadden kunnen zijn“. Deze hoofdbestuur- ders blijven hier zelf zeer ernstig in gebreke met hun Schriftbewijs bij een gesloten Bijbel. En waar zij praktisch het voornaamste wat zij te berde brengen nog ontleenen aan het werk van een predikant, daar ware eenige meerdere dankbaarheid voor zulk predi- kanten-werk m.i. wel op haar plaats geweest. Ook overigens is reeds het noemen van namen als van Kuyper, Bavinck, Sikkel, Talma, van Es en Schilder, om van anderen te zwijgen, reeds voldoende, om aan te toonen, dat deze klacht over den predikantenstand schromelijk overdreven en in haar algemeenheid ook onjuist is. Daar waar iedereen Zondag Gods Woord recht gepredikt wordt, gaat deze prediking nimmer om buiten onze maatschappelijke verhoudingen of buiten onze concrete levenssituatie. Wanneer ik de geschriften van het C.N.V. bezie, dan is dit wel een hoofdbezwaar, dat ik er tegen heb, dat men zijn kracht zoekt in slagwoorden als Christelijke naastenliefde e.d. of in betuigingen, dat men aan de voeten van Jezus wil zitten. Zulke betuigingen zijn evenwel onvoldoende en missen overtuigingskracht, men moet zelf graven in de Schriften en op die manier bewijzen, dat men voor zich en anderen daaruit concrete levenswijshoud heeft gewonnen.

Schrijvende over de Schrift, maar niet uit de Schrift, verklaren deze Hoofdbestuurders o.a. „Eigen- dom beteekent veelmeer een plicht om met het toe- vertrouwdde naar 's Heeren wil te handelen dan een recht, dat praktisch onaantastbaar zou zijn.“ Elders betoogt men, na afgewezen te hebben de gedachte als zou „de op zeker moment bestaande hiërarchische orde van bezitters en bezitlozen, heeren en knechten, de uitdrukking zijn van des Scheppers wil en welbehagen“, dat „aantasting van de tegenwoordige scheefgegroeide rangorde beantwoordt aan de roeping des geloofs“ (Blz. 21). Die aantastbaarheid van den eigendom zou dan, naar men beweert, het „duidelijkst tot uiting komen in „de voorschriften van het Jubeljaar: de vrijlating der slaven en de teruggave van alle grond- bezit — ook van 't wettig verkregene — aan de oorspronkelijke eigenaars. Een Israëliet kon geen grond- koopen.“ (Blz. 16). Hoe dit nu de aantastbaarheid van den eigendom zou aantoonen, is ons een raad-el.

De aantastbaarheid van den eigendom blijkt immers niet daaruit, dat iets niet gekocht of verkocht kan worden. Dit wijst juist op de onaantastbaarheid van den eigendom. De eigendom van den grond begon dan ook in Israël niet met koop maar met beschik- baarstelling door God, gelijk wij lezen in Deut. 6:10 tot 12: „Als het dan zal geschied zijn, dat de HEERE Uw God u zal hebben ingebracht in het land, dat Hij uwen vaderen, Abraham, Isaäk en Jacob, ge- zworen heeft u te zullen geven; groote en goede ste- den, die gij niet gebouwd hebt en huizen, vol van alle goed, die gij niet gevuld hebt, en uitgehouwen born- putten, die gij niet uitgehouwen hebt, wijngaarden en olijfgaarden, die gij niet geplant hebt, en gij gegeten en verzadigd zijt, zoo wacht u dat gij den HEERE niet vergeet, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, heeft uitgeleid.“

Een andere bewering van de schrijvers der bespro- ken brochure is, dat de Mozaïsche wetgeving de be- doeling had, te waken tegen het ontstaan van een klasse van bezitlozen, een groep van menschen, die geen rechten meer zouden kunnen doen gelden op een deel der productiemiddelen. Wij voor ons zijn van oor- deel, dat er over die bedoelingen van de Mozaïsche wetgeving nog heel wat meer en ook geheel wat an- ders zou zijn te zeggen, dan datgene, waarover deze schrijvers handelen. Wat de hoofdzakelijke zaak betreft zal men dan dienen te bedenken, dat in deze Mozaïsche wet- geving en met name ook bij een instelling als van het Jubeljaar b.v., zoals dr A. Noordzij in de Korte Ver- klaring opmerkt „niet van een sociaal- economische, maar van een reli- gieuse gedachte wordt uitgegaan.“ (K.V. Leviticus, blz. 251). Uit niets blijkt, dat dit Hoofdbestuur daarvoor oog heeft gehad. Men ver- klaart wel: „nu is door de groei van het menselijk geslacht en de daarmee ongevraagd evenwijdig lopen- de technische ontwikkeling een rechtstreekse toepas- sing van de regelen van het Jubeljaar op onze ver- houdingen niet meer mogelijk“ en „Het wordt ook door geen enkel gebod Gods van ons gevraagd.“ Hoe juist dit laatste ook moge zijn, het is alleen maar een nega- tieve opmerking, daarmede is ten aanzien van de positieve betekenis van de Mozaïsche wetgeving op dit punt nog niets gezegd. Voorts is dat motief van dien „groei van het menselijk geslacht“ stellig niet aan de Schrift ontleend, want die instelling van het Jubeljaar was er toch één voor een volk, waarvan de Schrift zegt: „Juda en Israël waren velen, als zand dat aan de zee is in menigte.“ (1 Kon. 4:20).

Ook al erkennen wij voorts, dat in de instel- ling van het jubeljaar en in die van den lossar een vermindering lag om tot blijvende vervreemding van het vaderlijk erfdeel te geraken, wij zouden niet durven beweren, dat daaruit nu blijkt, dat die Mozaïsche wet- geving wilde waken tegen het ontstaan van een klasse van bezitlozen, zoals deze schrijvers zulks doen. Die Mozaïsche wetgeving is immers zelf reeds het bewijs van het bestaan van zulk een groep onder Israël. Allereerst dan dient men te bedenken, dat waar men wel niet blijvende eigendomsrechten op den grond kon overdragen op een ander, wel voor maximum 49 jaren het vruchtgebruik van den grond aan een ander kon overgaan. Dit beteekent dus, dat het gemis van de beschikking over den grond, wat men ook zou kunnen noemen de tijdelijke vervreem- ding van den eigendom, over maximum 49 jaren, of vrijwel den geheelen tijd van een leven als volwassen, werkzaam mensch, feit kon zijn onder Israël. Het is dan ook allermint zóó, dat de Mozaïsche wetgeving de blijvende beschikking over den grond aan iedereen Israëliet verzekerde. Wel verbood de Wet in Lev. 19:13 het bedriegelijk verdrukken en berooven van den naaste, maar zij zag dien naaste ook als „daglooner“ bestaanbaar in Israël, en bepaalde dan, dat „des dag- looners loon bij zijn werkgever niet zou vernachten tot aan den morgen“. In Deut. 24:15 lezen wij over dien daglooner „Op zijn dag zult gij zijn loon geven“. Den arbeider, hier „daglooner“ geheeten, kwam dus zijn loon toe. Daglooner beteekent hier arbeider in loondienst, in onderscheiding van den slaaf. Een Isra- ëliet mocht in Israël geen slaaf zijn en geen slaven- arbeid verrichten (Lev. 24 en 39); hij moest als dag- looner behandeld worden in dienst van een ander (Lev. 24:40). Daglooner wil dus hier eenvoudig zeggen vrije arbeider in loondienst, zijn loon kon dagloon, weekloon of jaarloon zijn. In Jes. 21:16 wordt ge- sproken over „de jaren eens daglooners“ en in Lev. 25:53: „Als een daglooner zal hij van jaar tot jaar bij hem zijn“. De Mozaïsche wetgeving regelde dus ook het leven van den Israëlietischen arbeider in loon- dienst, die gedurende tal van jaren inderdaad het ge- bruik van zijn bezit aan een ander had moeten over- doen. Waar dit vruchtgebruik de feitelijke omschrijving was van den eigendom onder Israël, dat God als Ee- nige Eigenaar van Kanaän beled, was het gemis er- van dus een, zij het ook tijdelijk, verlies van eigendom, mits gezien als bovenstaand bepaald.

Wij komen nu tot een derde bewering over de Schrift, maar niet uit de Schrift, van de schrijvers dezer brochure. Men stelt dus aantastbaarheid van den eigendom, blijkend uit het jubeljaar, alsook een bedoeling van de Mozaïsche wetgeving om te waken tegen het ontstaan van een klasse van bezitlozen. Daarnaast nu, zegt men „Springt in de Pentateuch naar voren de bescherming, welke de eigendom ge- niet“. De wet zegt: „Gij zult niet stelen“. Men mag